

บทที่ 3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น และปัจจัยที่นำไปสู่การมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี คณะผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียน

พฤติกรรมการรังแกที่เกิดขึ้นระหว่างนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานีสามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะกล่าวคือ พฤติกรรมการรังแกทางร่างกาย พฤติกรรมการรังแกทางวาจา และพฤติกรรมการรังแกทางสังคม เมื่อพิจารณาถึงผลของการกระทำจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการรังแกทางร่างกายเป็นพฤติกรรมที่มีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อเหยื่อที่ถูกรังแกมากที่สุด ทั้งนี้เพราะว่าการรังแกทางร่างกาย เป็นการกระทำที่ปรากฏให้มองเห็นถึงร่องรอย การบาดเจ็บตามร่างกายอย่างเป็นรูปธรรม เช่น รอยแผล รอยฟกช้ำ บวม และรอยเลือด เป็นต้น ไม่จะเป็นการกระทำโดยการตบ ตี แหย่ ชก เตะ กัด ข่วน และข่วนสิ่งของใส่ เป็นต้น ซึ่งผู้ถูกรังแกส่วนใหญ่ไม่สามารถที่จะตอบโต้หรือป้องกันตนเองจากการถูกรังแกได้ ดังกรณีของเด็กชายอับลูที่ให้ข้อมูลว่าตนเองเคยชวนเพื่อน 5 คนไปรุมทำร้ายร่างกายเพื่อนในบริเวณห้องน้ำของโรงเรียนในช่วงหลังเลิกเรียนตอนเย็นจนทำให้เพื่อนได้รับบาดเจ็บสาหัสไม่สามารถมาโรงเรียนได้หลายวัน ในขณะที่ตนเองและเพื่อน ๆ ถูกลงโทษให้พักการเรียน รวมทั้งนักเรียนที่เคยถูกเด็กชายอับลูรังแกได้ให้ข้อมูล เด็กชายอับลูมักมาเตะกัน ตบหัว หยิก แกล้งยื่นขวางทางเดิน ชกหน้าอก เตะขา บีบคอ ผลักให้ชนกับคนอื่น และผลักให้ล้ม จนมีรอยแผลและเคล็ดขัดยอกเป็นประจำ หรือกรณีของเด็กหญิงฮาซียะห์ที่เล่าว่า เคยไปรุมกระแทก ตบตี และดึงผมเพื่อนบริเวณห้องน้ำหลังอาคารเรียน จนทำให้เขา หรือกรณีของเด็กหญิงลาตีพะฮะฮ์ที่มักเลือกรังแกเพื่อนที่ตัวเล็กกว่า อ่อนแอกว่า และที่มีรูปร่างไม่สมประกอบ โดยการตบหัว บีบคอ ผลักให้ล้ม ดึงแก้วน้ำให้ตกจากแก้วน้ำ และหยิก

จากกรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าผู้ถูกรังแกส่วนใหญ่ นอกจากจะได้รับบาดเจ็บทางร่างกายแล้วยังทำให้เกิดความหวาดกลัว วิดกกังวลอยู่ตลอดเวลาว่าจะถูกรังแกหรือไม่ และอย่างไร และต้องอยู่แบบระมัดระวังตัว รวมทั้งทำให้เจ็บใจ อับอาย และร้องไห้ ดังกรณีของเด็กหญิงนูริยะห์ที่เล่าว่า ถูกเพื่อนรังแกโดยการเอาสิ่งของขว้างใส่และเดินชน จนทำให้ต้องนั่งร้องไห้ประจำและไม่กล้าบอกใคร หรือกรณีเด็กชายซัลวานีที่กล่าวว่า ทุกครั้งที่ถูกเพื่อนรังแกมักรู้สึกโมโห โกรธแค้น และอยากที่จะทำร้ายร่างกายเขาให้บาดเจ็บสาหัสและพิการ เพื่อจะได้ไม่เข้ามารังแกเราอีก หรือกรณีเด็กชายอาลัมที่กล่าวว่า มักแกล้งยื่นขวางทางเดินเพื่อให้เพื่อนเดินมาชน แล้วก็ตอบโต้โดยการชกหน้าอก เตะขา บีบคอ และผลักให้ล้ม จนทำให้เขาต้องร้องไห้จากความเจ็บปวดเป็นประจำ และกรณีของเด็กชายสัลมานเหยื่อของการรังแกได้ถ่ายทอดความรู้สึกที่ถูกรังแกอย่างต่อเนื่องและหนักหน่วงสะสมเป็นภาวะกดดันทางอารมณ์ที่รอเวลาขับเคื่อนออกมาเป็นการตอบโต้การรังแกในลักษณะที่รุนแรงกว่าว่า ทุกครั้งที่ถูกเพื่อนรังแก ทำให้รู้สึกโกรธแค้นมาก บางครั้งก็ร้องไห้เสว้าซิม บางครั้งอยากที่จะแก้แค้นและโต้ตอบ แต่ก็ไม่กล้า ซึ่งที่ทำได้คือการสาปแช่งให้เขาตายไปเลย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการรังแกทางร่างกายมีวิธีการที่หลากหลาย ไม่จะเป็นการเตะกัน ตบหัว ผลัก หยิก ชกหน้าอก บีบคอ เตะขา ผลักให้ล้ม ยื่นขวางทางเดินเอาสิ่งของขว้างใส่ เดินชน ดึงแก้วน้ำให้หกล้ม ถลกกระโปรง ตบไหล่ และตบหลัง รวมทั้งมีการพุดจาเพื่อทำร้ายและหยอกเย้ยนักเรียนที่ถูกรังแก ซึ่งล้วนก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายของผู้ถูกรังแกอย่างเห็นได้เด่นชัดผ่านทางบาดแผลหรือรอยฟกช้ำต่าง ๆ แต่สิ่งที่น่าเป็นห่วงมากยิ่งขึ้น คือ เรื่องของสภาพจิตใจที่สะสมภาวะกดดันทางอารมณ์ที่ผู้ถูกรังแกมีความเสี่ยงที่จะกลายเป็นคนหนีสังคมหรือซึมซับพฤติกรรมรุนแรงที่รอการแสดงออกในวันข้างหน้า โดยมีได้หวังผลหรือคิดถึงผลกระทบทางด้านจิตใจ และมักจะเลือกรังแกบุคคลที่

คนมีความมั่นใจว่าจะไม่ถูกรังแกกลับหรืออาจถูกตอบโต้ในระดับที่ตนนั้นคาดการณ์ไว้ หรือผู้ถูกรังแกไม่คิดสู้โต้ตอบ จนอาจทำให้เรื่องราวของการรังแกจะลุกลามกลายเป็นการมุ่งทำร้ายร่างกายในลักษณะมุ่งหมายเอาชีวิตได้ด้วยอารมณ์โกรธ ดังคำกล่าวของ Saxon (2004) Bauman and Del Rio (2005) และ Laeheem et al (2008; 2009) กล่าวว่า การรังแกทางร่างกายเป็นการแสดงพฤติกรรมที่สามารถมองเห็นอย่างรูปธรรม โดยมักจะมีหลักฐานเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นรอยแผล บวม รอยฟกช้ำ และรอยเลือด เช่น การตบ ตี แหย่ ชก เตะ กัด ข่วน และขว้างสิ่งของใส่ เป็นต้น นอกจากนี้ Baron (1996) และ Astor (2005) ยังกล่าวอีกว่าการรังแกเป็นการกระทำที่ให้ผู้อื่นเกิดอันตรายหรือได้รับบาดเจ็บ เป็นการตอบสนองที่ตั้งใจจะก่อให้เกิดบุคคลได้รับความเจ็บปวด อับอาย หวาดผวา และวิตกกังวล โดยที่การกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ผู้ถูกกระทำไม่ต้องการและไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ และ Farrington (1993) และ Coloroso (2004) กล่าวว่า การรังแกเป็นการแสดงพฤติกรรมที่ไปทำร้ายร่างกายจนทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว ความทุกข์ และได้รับบาดเจ็บ โดยมักสร้างความรำคาญ ความลำบากใจ และความเดือดร้อนแก่คนรอบข้าง และบางครั้งอาจถึงขั้นแค้นแค้นหรือระบายความแค้นกับบุคคลอื่นที่ตนคิดว่าเขาไม่สามารถโต้ตอบได้

สำหรับพฤติกรรมการรังแกทางวาจา ถึงแม้จะมีความรุนแรงน้อยกว่าพฤติกรรมการรังแกทางร่างกายก็ตาม แต่ก็สามารถทำให้ผู้ที่ถูกรังแกมีความอับอายและโกรธแค้นได้เช่นกัน เพราะพฤติกรรมการรังแกทางวาจาส่วนใหญ่เป็นการแสดงออกด้วยคำพูดที่ไปทำร้ายอารมณ์ ความรู้สึก และจิตใจของผู้อื่น เช่น การข่มขู่ การด่าว่า การเหน็บแนม การใช้วาจาหยาบคาย การสบประมาท การล้อเลียนหน้าตาผิวพรรณ ปมด้อย ความพิการทางร่างกาย ฐานะทางสังคม ผลการเรียน การกล่าวหา และการขูขบขินินทา เป็นต้น พฤติกรรมการรังแกทางวาจาสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในกลุ่มนักเรียนเพศหญิงและเพศชาย ดังกรณีของเด็กหญิงชัลมากล่าวไว้ว่า ตนถูกเพื่อนล้อเลียนเป็นประจำว่า อีตาปากเปิด อีเห็ดเต้า ถ่าน อีมืดสนิท อีโครตดำ อ้วนดำ เตี้ยดำ และกรณีของเด็กชายอับดุลที่ให้ข้อมูลว่า ตนชวนเพื่อนในกลุ่มไปล้อเลียนคนอื่นไปทั่ว ไม่ว่าจะล้อชื่อพ่อชื่อแม่ ล้อรูปร่างหน้าตา เช่น เตี้ย ดำ อ้วน จมโบ้ หยิก และย้อย เป็นต้น ไอซ์บี้ แซ่ แพ้ เด็กไม่มีพ่อ เด็กไม่มีแม่ ซึ่งลักษณะของการรังแกทางวาจาจะแสดงออกมาในรูปของคำพูดและรวมไปถึงข้อความการเขียนในลักษณะของการดูถูก ด่าทอ และเหยียดหยามที่ปรากฏในจดหมายหรือพื้นผิววัสดุอย่างอื่นที่ผู้ถูกรังแกหรือบุคคลอื่นๆ สามารถพบเห็นและรู้ได้ทันทีว่าผู้กระทำมุ่งเจตนาไปที่บุคคลใด เช่น การเขียนคำด่าทอที่ประตูห้องน้ำ ฝาผนัง โต๊ะหรือเก้าอี้นักเรียน การเขียนชื่อพ่อแม่เพื่อล้อเลียน การเขียนลักษณะความพิการทางร่างกาย เป็นต้น

พฤติกรรมการรังแกทางวาจาเป็นสิ่งที่ทำได้ง่ายและเกิดขึ้นบ่อยครั้งมากกว่าการรังแกประเภทอื่น เนื่องจากผู้รังแกไม่จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบอื่นใด เพียงแต่มีความรู้สึกไม่ชอบหรืออยากจะรังแกก็จะหยิบยกเอาคุณลักษณะที่เป็นปมด้อยหรือเรื่องราวที่ผู้ถูกรังแกไม่ชอบขึ้นมาพูดเพื่อสื่อออกไป การรังแกทางวาจาเป็นสิ่งที่สามารถมองเห็นผลสัมฤทธิ์ได้ผ่านทางสีหน้าความรู้สึก เช่น เศร้าสลด ร้องไห้ ชอบอยู่คนเดียว เก็บตัวเงียบ ไม่กล้าแสดงออก และการเดินหนีไปจากบริเวณที่โดนรังแก เป็นต้น ดังเช่นกรณีของเด็กหญิงนุริยะที่มีความรู้สึกว่าเหว เศร้าซึม ร้องไห้คนเดียว และเครียดแค้นทุกครั้งที่ถูกเพื่อนล้อเลียนชื่อพ่อชื่อแม่ และถูกกล่าวใส่ร้าย ซึ่งเป็นผลกระทบทางด้านจิตใจที่ผู้ถูกรังแกไม่สามารถแสดงออกให้บุคคลอื่นรับรู้ได้ และยิ่งมีการสะสมความรู้สึกที่ไม่ดีต่อผู้ที่รังแกอาจเกิดภาวะกดดันทางอารมณ์ที่ยากแก่การเข้าใจได้ นอกจากนี้ผลของพฤติกรรมการรังแกทางวาจาไม่สามารถปรากฏร่องรอยหลักฐานได้เหมือนพฤติกรรมการรังแกทางร่างกาย ดังที่นักวิชาการกล่าวว่า พฤติกรรมการรังแกทางวาจาเป็นพฤติกรรมการรังแกที่มีอยู่อย่างแพร่หลายในทุกสังคม โดยเป็นการแสดงด้วยคำพูดที่ไปทำร้ายอารมณ์ ความรู้สึก และจิตใจของผู้อื่น เช่น การข่มขู่ การด่าว่า การเหน็บแนม การใช้วาจาหยาบคาย การสบประมาท การล้อเลียนเชื้อชาติ สัญชาติ หน้าตาผิวพรรณ ปมด้อย ความพิการทางร่างกาย ฐานะทางสังคม ผลการเรียน การโทรศัพท์รบกวน จดหมาย อีเมลล์ เขียนข้อความ การกล่าวหา การสร้างข่าวลือ และการขูขบขินินทา เป็นต้น (Saxon, 2004; Bauman and Del Rio, 2005) และการรังแกทางวาจา หมายถึงพฤติกรรมที่ทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บทางใจ ได้รับความเจ็บปวด ไม่สบายใจ ไม่สบายอารมณ์ ไม่พึงพอใจ เศร้าสลด นั่งร้องไห้ และชอบเก็บตัวเงียบอยู่คนเดียว (Baron, 1996; Cohn, 2003; Astor, 2005)

ในขณะที่พฤติกรรมการรังแกทางสังคมมีระดับความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อผู้ถูกรังแกทางร่างกาย แต่อาจเท่ากับพฤติกรรมการรังแกทางวาจา เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการรุกรานเกี่ยวกับ

สัมพันธภาพระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่ม ซึ่งถือเป็นการทำร้ายอารมณ์ ความรู้สึก และจิตใจเช่นเดียวกับการรังแกทางวาจา เช่น การแสดงความรังเกียจ การไม่ให้ความสนใจ การกีดกันไม่ให้เข้าร่วมกลุ่ม และการกีดกันไม่ให้เพื่อนคบ เป็นต้น พฤติกรรมการรังแกทางสังคมจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลที่สามเพื่อให้บรรลุผลหรืออาจกล่าวได้ อย่างชัดเจนว่า การรังแกทางสังคมนั้นบุคคลที่สามคือผู้ที่กำหนดความสำเร็จของการรังแก แต่หากว่าบุคคลที่เป็น เป้าหมายของการรังแกไม่มีความรู้สึกทางลบที่เกิดขึ้น หรือมีความยืดหยุ่นทางอารมณ์ที่สามารถรองรับพฤติกรรมการ รังแกทางสังคมได้ การรังแกทางสังคมแทบจะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ที่เป็นเป้าหมายของการรังแกได้เลย แต่หากผู้ถูกรังแกมีความอ่อนไหวต่อสิ่งที่มากระทบก็ย่อมนำสู่ผลเสียที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ เช่น การทำร้ายตัวเอง การกลัวการ เข้าสังคม หรือแม้กระทั่งการสะสมความเคียดแค้นเพื่อหาโอกาสทำร้ายร่างกายผู้ที่มารังแก เป็นต้น การรังแกทางสังคม สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาในทุกสถานที่ นักเรียนบางคนที่ถูกรังแกทางสังคมและไม่สามารถรับมือได้มักแสดงออกใน ลักษณะของอารมณ์เศร้าซึม ดึงกรณีของเด็กหญิงนาตียะฮ์ที่กล่าวถึงความรู้สึกว่า ตนถูกเพื่อนกีดกันไม่ให้เพื่อนคบ ไม่ให้เพื่อนเล่น และมีให้ทำกิจกรรมร่วมกันในกลุ่มเป็นประจำ ทำให้รู้สึกท้อแท้ เศร้าซึม ร้องไห้คนเดียว และคิดในใจว่า ทำไมเพื่อนถึงรังเกียจเรา หรือกรณีของเด็กหญิงนูริยะฮ์ที่เล่าว่า ตนเองมักถูกเพื่อนปฏิเสธการคบหาเป็นเพื่อน ร่วม ทำงานกลุ่ม และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพราะกลัวจะถูกทำร้ายถ้าขัดคำสั่งเพื่อนที่เป็นหัวโจกในห้องได้สั่งกำชับไว้ และ กรณีของเด็กชายคอลลิดที่กล่าวว่า ตนได้พยายามทุกวิถีทางไม่ให้เพื่อนในห้องไปเล่น ไปคบหา ให้ทำงานกลุ่ม และให้ทำ ร่วมกิจกรรม เพราะหมั่นใส่ซาที่เป็นลูกคนรวย ชอบไอ้อวด และเย่อหยิ่ง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการรังแกทางสังคมนั้นเป็นพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการรุกรานเกี่ยวกับ สัมพันธภาพระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่ม ซึ่งถือเป็นการทำร้ายอารมณ์ ความรู้สึก และจิตใจเช่นเดียวกับการรังแก ทางวาจา เช่น การแสดงความรังเกียจ การไม่ให้ความสนใจ การกีดกันไม่ให้เข้าร่วมกลุ่ม และการกีดกันไม่ให้เพื่อนคบ นอกจากนี้ยังเป็นการกระทำที่ต้องอาศัยบุคคลอื่นที่อยู่รายรอบ การกระทำลักษณะนี้แสดงออกถึงความบกพร่องของ จริยธรรมภายในของบุคคลซึ่งได้รับการถ่ายทอดให้เห็นอย่างเด่นชัดผ่านพฤติกรรมการรังแกทางสังคม การรังแกทาง สังคมมีอาจจะกระทำได้หากมีบุคคลน้อยกว่าสามคน เนื่องจากพฤติกรรมการรังแกทางสังคมจำเป็นต้องอาศัยบุคคลที่ สามเป็นองค์ประกอบสำคัญ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า พฤติกรรมการรังแกทางสังคมเป็นพฤติกรรมการรังแก ทางอ้อม ดังนั้นวีถีความรุนแรงของอาณาภาพรังแกทางสังคมจึงขึ้นอยู่กับความนิยมหรือความร่วมมือจากบุคคลที่สาม ในกรังแก แต่หากสังคมนั้นเป็นสังคมแห่งการแสวงหาความจริงและต่อต้านการสร้างความแตกแยก การรังแกทาง สังคมก็อาจจะแสดงแสนยานุภาพออกมาได้อย่างเต็มกำลัง (Greenbaum et al, 1989; Cohn, 2003; Saxon 2004; Bauman and Del Rio 2005)

พฤติกรรมการรังแกกันระหว่างนักเรียนส่วนใหญ่จะมีนักเรียนพบเห็นเหตุการณ์ แต่นักเรียนเหล่านั้นไม่กล้า ที่จะห้ามปรามหรือเข้าไปช่วยเหลือนักเรียนที่ถูกรังแกเนื่องจากมีความกลัวว่าถ้าหากเข้าไปช่วยเหลือหรือเข้าไปห้าม ปรามแล้วจะทำให้ให้นักเรียนที่กำลังรังแกเพื่อนโกรธเคืองและโมโหแล้วเข้ามาทำร้ายร่างกาย รวมทั้งนักเรียนที่รังแกเพื่อน มักจะข่มขู่เหยื่อและผู้พบเหตุการณ์ว่าห้ามนำเรื่องที่เกิดขึ้นไปเล่าหรือฟ้องให้ใครฟัง ไม่ว่าจะเป็นครู เพื่อนนักเรียน และพ่อแม่ผู้ปกครอง มิฉะนั้นอาจจะถูกรังแกมากขึ้นหลายเท่า ดังเช่นกรณีของเด็กหญิงฮาซียะฮ์ที่รังแกเพื่อนโดยการ ดบตี ดึงผม และรุมกระแทก และเด็กชายอับลุสที่เคยชวนเพื่อนไปรุมทำร้ายร่างกายเพื่อนบริเวณห้องน้ำหลังอาคารเรียน แล้วมีนักเรียนพบเห็นเหตุการณ์ดังกล่าว แต่กลับอยู่เฉยๆ ไม่กล้าช่วยเหลือหรือห้ามปรามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว และยังข่มขู่ห้ามนำเรื่องนี้ไปฟ้องครู พ่อแม่ผู้ปกครอง และเพื่อนคนอื่น ๆ มิฉะนั้นจะถูกทำร้ายร่างกายทุกวัน แต่ว่า กรณีของเด็กชายอับลุสเหยื่อได้รับบาดเจ็บจนน่าสงสัยจนพ่อแม่ต้องซักถามแล้วเหยื่อก็เล่าเหตุการณ์ให้ทราบแล้วนำ เรื่องดังกล่าวไปร้องเรียนกับผู้บริหารโรงเรียน จนโรงเรียนดำเนินการลงโทษพักการเรียนเด็กชายอับลุสและเพื่อนๆ รวมทั้งกรณีของเด็กหญิงลาตีพะฮ์ที่รังแกคนอื่นไปทั่ว แล้วข่มขู่เหยื่อและผู้พบเห็นให้กลัวว่า ถ้าตนถูกครูลงโทษ อย่างไม่ดี ตนก็จะกลับมาแค้นคนนั้นให้สาสมและหนักกว่าที่ถูกลงโทษหลายเท่า จนทำให้ไม่มีใครกล้าไปฟ้องครูประจำชั้น หรือครูฝ่ายปกครองของโรงเรียน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการรังแกที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นครูประจำชั้น ครูฝ่ายปกครอง ผู้บริหาร และพ่อแม่ผู้ปกครองไม่สามารถที่จะรับรู้และรับทราบได้ถ้าหากไม่มีเหตุการณ์ขั้นรุนแรงดังเช่นกรณีเด็กชายอับดุล แต่มีนักเรียนที่ถูกรังแกและนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์รับรู้ถึงเหตุการณ์ดังกล่าวแต่ไม่กล้าที่จะดำเนินการใดๆ ส่วนใหญ่จะอยู่เฉยๆ เพราะกลัวว่าจะรับผลกระทบตามมา ดังเช่นกรณีของเด็กชายอานีฟที่ไปรังแกเพื่อนเป็นประจำแล้วมีเพื่อนนักเรียนคนอื่นและเหยื่อที่ถูกรังแกไปฟ้องครูประจำชั้น แล้วถูกเด็กชายอานีฟทำร้ายร่างกายแล้วข่มขู่จนทำให้นักเรียนเกิดอาการเกรงกลัวว่าจะถูกเด็กชายอานีฟรังแกอีก จนทำให้ไม่มีนักเรียนคนใดกล้าที่จะมาฟ้องครูอีกหรือกรณีของเด็กชายบีดินที่เข้าไปห้ามปรามและช่วยเหลือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วถูกนักเรียนที่กำลังรังแกเพื่อนนำพรรคพวกมาแค้นเด็กชายบีดินจนทำให้บาดเจ็บไม่สามารถมาเรียนได้หลายวัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นพฤติกรรมการรังแกระหว่างนักเรียนที่เกิดขึ้นในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานีมีลักษณะและรูปแบบของการรังแกที่ไม่แตกต่างกับพฤติกรรมการรังแกของโรงเรียนอื่นๆ แต่ในทางหลักการ เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามนั้นไม่ควรจะมีพฤติกรรมการรังแกกัน เนื่องจากด้วยเอกลักษณ์ของโรงเรียนที่มีการเรียนการสอนวิชาศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีรายวิชาที่เกี่ยวข้องหลักการศรัทธาและคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งการเน้นให้นักเรียนได้มีการปฏิบัติศาสนกิจอย่างเคร่งครัด ซึ่งมีส่วนสำคัญในการขัดเกลาให้นักเรียนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เป็นผู้ที่มีความประพฤติปฏิบัติที่มีความสอดคล้องตามหลักธรรมคำสอนในศาสนาอิสลาม ตามแนวทางที่ระบุในคัมภีร์อัลกุรอานและแบบฉบับอันดีงามของท่านศาสนทูต ดังสารจุมุฮารามนตรีที่กล่าวไว้ในหลักสูตอิสลามศึกษาว่า การนำหลักการของศาสนาอิสลามมาใช้ระบบการจัดการเรียนการสอนจะช่วยให้เยาวชนมุสลิมได้รับการพัฒนาวิชาสามัญและวิชาศาสนาควบคู่ไปด้วยกัน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมมุสลิม และพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถ มีความศรัทธามั่นต่ออัลลอฮ์ และมีบุคลิกภาพที่ดีงามตามแบบอย่างของนบีมุฮัมมัด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ดังกรณีของครูอับดุลรอหมานที่กล่าวว่าในโรงเรียนจะต้องมีการสอนให้นักเรียนรู้ว่าศาสนาอิสลามต่อต้านและห้ามปรามการกระทำที่สร้างความเจ็บช้ำน้ำใจให้กับบุคคลรอบข้างทุกรูปแบบ เนื่องจากการสร้างความปั่นป่วนในสังคม ก่อเกิดความเกลียดชังกัน ศาสนาอิสลามปรารถนาที่จะสร้างสังคมแห่งความสันติสุข มีความสมัครสมานสามัคคีรักใคร่ปรองดองกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังนั้นการกระทำที่เป็นการชิงชัง เหยียดหยาม และดูถูกระหว่างมนุษย์จึงได้รับการตำหนิอย่างรุนแรง ดังนั้นการรังแกผู้อื่นด้วยการดูถูกเหยียดหยามหรือทำร้ายร่างกายจึงอยู่ในฐานะของผู้ละเมิดคำสั่งของอัลลอฮ์ที่จะต้องถูกสอบสวนและตอบแทนด้วยการลงโทษที่แสนสาหัส หากบุคคลผู้นั้นมิได้ทำการขออภัยโทษอย่างบริสุทธิ์ใจก่อนลมหายใจสุดท้ายได้จากไป นอกจากนี้กรณีของครูซอลิฮะห์ที่ให้ข้อมูลว่า นักเรียนที่มีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นถือได้ว่าเป็นนักเรียนที่ฝ่าฝืนหลักคำสอนของศาสนาอิสลามอย่างชัดเจน เนื่องจากศาสนาอิสลามได้ให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพในการดูแลรักษาชีวิตและทรัพย์สินของมนุษย์ และได้มีการกำหนดบทลงโทษผู้ที่ทำการละเมิดผู้อื่นโดยมิชอบด้วยผลแห่งการละเมิดอย่างเดียวกัน และถือว่าผู้ที่มิพฤติกรรมรังแกผู้อื่นเป็นผู้ที่มีข้อบกพร่องของความศรัทธาที่มีต่ออัลลอฮ์ แต่ถ้ามมีการขอโทษบุคคลที่เขารังแกและวิงวอนขอการอภัยโทษจากอัลลอฮ์ พร้อมทั้งรีบเร่งในการปฏิบัติความดี เพราะการปฏิบัติความดีนั้นสามารถลบล้างความผิดที่เคยกระทำไว้ได้ รวมทั้งศาสนาอิสลามได้กล่าวตำหนิและสั่งห้ามมุสลิมล่วงละเมิดหรือทำให้บุคคลอื่นได้รับความเสื่อมเสียศักดิ์ศรีหรือเกียรติยศชื่อเสียง เพราะเป็นสร้างความบาดหมางและบ่อนทำลายจนนำมาสู่การเป็นศัตรูต่อกัน มุสลิมที่ดีจำเป็นต้องหลีกเลี่ยงและห้ามปรามจากพฤติกรรมดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนิเทศาที่สร้างความเสื่อมเสียให้กับผู้อื่น ดังนั้นนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามต้องเป็นผู้ที่มีความตระหนักถึงหลักการดังกล่าวข้างต้น อันส่งผลให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามที่หลักการศาสนาอิสลามกำหนดไว้

2. ปัจจัยที่นำไปสู่การมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียน

พฤติกรรมการรังแกเป็นพฤติกรรมความรุนแรงที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในสังคม โดยมีปัจจัยหลากหลายสอดประสานเกี่ยวพันกันอย่างลงตัวกับการทำความเข้าใจเพื่อหาแนวทางแก้ไขพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จึงมีความจำเป็นในการศึกษาถึงลักษณะโครงสร้างทางสังคมที่เด็กนักเรียนที่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการรังแกอาศัยอยู่ ซึ่งปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการหล่อหลอมให้พฤติกรรมการรังแกเกิดขึ้นและดำรงอยู่ในสังคม มีดังต่อไปนี้ คือ การอบรมเลี้ยงดูและสภาพครอบครัว สภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีปัญหาความรุนแรง และกฎระเบียบและการปกครองนักเรียนในโรงเรียน

2.1 การอบรมเลี้ยงดูและสภาพครอบครัว

ศาสนาอิสลามมีหลักธรรมคำสอนในการมองมนุษย์เมื่อแรกเกิดนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ แต่การเลี้ยงดูของบิดามารดามีผลต่อการสร้างบุคลิกภาพให้กับเด็กเมื่อเติบโตออกมาใช้ชีวิตในสังคม หลักธรรมดังกล่าวเป็นการยืนยันอย่างชัดเจนถึงอิทธิพลของพ่อแม่และครอบครัวที่มีต่อเด็ก หรืออาจกล่าวได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะการเป็นอยู่ในครอบครัวส่งผลต่อพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกเมื่อมีสิ่งเร้ามากระทบต่อการสัมผัสทั้งทางด้านร่างกายและความรู้สึกนึกคิด นักเรียนที่มีพฤติกรรมรังแกผู้อื่นมักมีเหตุผลและปัจจัยหล่อหลอมที่น่าสนใจศึกษา ซึ่งบางคนนั้นได้รับผลกระทบจากการสร้างบุคลิกภาพของบิดาที่ซอบกระทำรุนแรงต่อคนในครอบครัว หรือมารดาที่มีนิสัยก้าวร้าวชอบสบดคำหยาบและตำหนิเมื่อมีสิ่งที่ไม่ประสงคมาประสบ พฤติกรรมเหล่านี้มีอาจจะทำให้เด็กไม่สนใจใฝ่เรียนจากการศึกษาให้เห็นถึงเบื้องหลังแห่งพฤติกรรมการรังแก ดังที่ครูลาติบ ครูฝ่ายปกครองได้เผยถึงการเลี้ยงดูจากครอบครัวของนักเรียนที่ซอบรังแกผู้อื่นว่า เด็กนักเรียนที่ซอบรังแกเพื่อนเป็นประจำมาจากครอบครัวที่พ่อแม่มีนิสัยนิยมความรุนแรง การเลี้ยงดูที่ไม่ยึดมั่นในศาสนาและเข้าข้างลูกตนเองทั้ง ๆ ที่เป็นฝ่ายผิด บางคนก็มาจากครอบครัวที่ติดยาเสพติด เล่นการพนัน มัวเมาอบายมุข

นักเรียนที่เติบโตมาจากครอบครัวที่มีบรรยากาศนิยมแก้ปัญหาด้วยการใช้กำลังและนิยมความรุนแรงจะซึมซับพฤติกรรมดังกล่าวและเข้าใจว่าเป็นการแสดงออกทางสังคมที่กลุ่มเพื่อนให้การยอมรับ หรือเมื่อตนเองทำอะไรผิดก็ไม่มีใครแสดงความไม่เห็นด้วยหรือคัดค้านจนเข้าใจว่าการกระทำของตนนั้นเป็นที่ยอมรับ การเข้าใจผิดที่มาจากครอบครัวเลี้ยงดูที่ผิด ๆ นานาให้เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เมื่อต้องเข้าสังคมและเลือกบุคลิกภาพในการดำรงอยู่ ดังกรณีของเด็กชายอานิฟที่เติบโตมาท่ามกลางการรับรู้และเห็นภาพของการทะเลาะเบาะแว้งและการใช้ความรุนแรงต่อกันเป็นประจำทั้งด้วยคำพูดและการกระทำของพ่อแม่อย่างต่อเนื่อง บางครั้งเด็กชายอานิฟมักถูกพ่อแม่ทำโทษอย่างรุนแรง เช่น การตีด้วยไม้แขวนเสื้อ ไม้กวาด และไม้ไฟ เป็นต้น และแม้กระทั่งการทะเลาะกันของพ่อแม่ในหลายครั้งก็มาลงที่เด็กชายอานิฟ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพูดคำหยาบ อันส่งผลให้เด็กชายอานิฟได้เรียนรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหาด้วยความรุนแรงมาโดยตลอด และคิดว่าเป็นวิธีการที่ตรงใจที่สุดที่จะจัดการเมื่อมีปัญหาหรือไม่ชอบใครที่โรงเรียน นอกจากนี้ครูชาอีดียังได้เล่าว่า นักเรียนที่มีพฤติกรรมซอบรังแกผู้อื่นมักมาจากครอบครัวที่มีปัญหาภายในครอบครัว เช่น การใช้ความรุนแรง การเข้มนวดกดข้นมากเกินไปจนทำให้เด็กอึดอัดหรือคับข้องใจ หรือการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยจนไม่มีเวลาในการอบรมสั่งสอนลูกอย่างใกล้ชิด ดังกรณีของเด็กชายอับดุลที่พ่อแม่พยายามอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มนวดกดข้นให้อยู่ในกรอบอิสลาม จนทำให้เด็กชายเกิดความคับข้องใจและระบายความอึดอัดโดยการรังแกเพื่อน และกรณีของเด็กหญิงฮาซียะห์ที่พ่อแม่ต้องปล่อยปละละเลยและฝากให้ปู่ย่าและญาติ ๆ ช่วยกันอบรมเลี้ยงดู และเด็กหญิงอามีนาที่เติบโตมากับการเลี้ยงดูของคุณย่า เนื่องจากพ่อแม่ต้องทำงานหนักจนไม่มีเวลาอบรมเลี้ยงดูเท่าที่ควร

ดังนั้นกล่าวได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูและสภาพครอบครัวมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนโดยตรง ซึ่งการอบรมที่ดีหรือการมีพ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดีย่อมมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของนักเรียนเมื่อต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม แต่ในขณะเดียวกันนักเรียนที่เติบโตมาในครอบครัวที่มีปัญหา พ่อแม่หย่าร้าง ติดยาเสพติด เล่นการพนัน มัวเมาในอบายมุข ก็ย่อมหล่อหลอมให้เด็กซึมซับสิ่งที่ไม่ดีเหล่านั้นไว้ในความรู้สึกนึกคิด ซึ่งอาจนำมาพาให้นักเรียนมีอาจจัดการกับสิ่งเร้าที่มากระทบต่อร่างกายและอารมณ์ความรู้สึกได้อย่างถูกต้องวิธี และสิ่งที่น่าสนใจประการหนึ่งจะเห็นได้ว่าพ่อแม่

บางคนไม่ทราบมาก่อนว่าลูกของตนมีพฤติกรรมก้าวร้าว ดังที่ครูภักดี ครูฝ่ายปกครองได้เล่าถึงกรณีของนักเรียนที่กระทำความผิดรุนแรงเป็นประจำจนถึงขั้นต้องเชิญออกจากโรงเรียน ให้ฟังไว้ก่อนน่าจะคิดว่า เวลาบอกว่าลูกมีนิสัยเกเร ทำผิดกฎระเบียบโรงเรียนเป็นประจำ พ่อแม่ก็จะไม่เชื่อ และกล่าวอ้างถึงตอนอยู่ที่บ้านว่าลูกทำตัวดี ไม่มีทำที่ว่าเป็นคนเกเร ซึ่งบางครั้งพ่อแม่ก็ได้รับรู้พฤติกรรมของลูกในทุกด้าน พ่อแม่ควรปรึกษาและติดตามลูกของตนผ่านครูอาจารย์ที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

2.2 สภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีปัญหาความรุนแรง

ชุมชนเป็นสถานที่ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างบุคคลให้มีบุคลิกลักษณะนิสัยที่สามารถบอกได้ว่ามาจากแถบใด สิ่งที่เป็นองค์ประกอบในชุมชนล้วนมีอิทธิพลต่อคนในชุมชนอย่างมาก โดยเฉพาะกับบรรดาเยาวชนที่ยังขาดประสบการณ์และเครื่องมือทางศีลธรรมในการแยกแยะสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิด หรือแม้กระทั่งการวางตัวให้เหมาะสมในแต่ละบทบาทหรือสถานการณ์ สภาพแวดล้อมในชุมชนมีส่วนในการหล่อหลอมบุคคลให้มีพฤติกรรมรังเกียจหรือถูกรังแกได้เช่นกัน กล่าวคือ บางสังคมมีค่านิยมให้เป็นฝ่ายเริ่มก่อนเพื่อแสดงถึงความเหนือกว่าในด้านของอำนาจ ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันตนเองจากการตกเป็นผู้ถูกกระทำ หรือแม้กระทั่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับคนในชุมชนล้วนส่งผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดที่แปรเปลี่ยนออกมาเป็นการกระทำ ซึ่งบางครั้งการกระทำที่เกิดขึ้นมีลักษณะรุนแรงหรือนามาซึ่งความสูญเสียและบอบช้ำทางศีลธรรม หรือแม้กระทั่งในบางสังคมที่สภาพแวดล้อมภายในชุมชนส่งผลให้เป็นที่จำยอมในทุกๆ เรื่อง ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดความรุนแรงจากการถูกกระทำต่างๆ ที่การกระทำที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งไม่ถูกต้องและเป็นการถูกเอาเปรียบหรือกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังที่นายอนุমান ผู้ปกครองนักเรียนได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมภายในชุมชนหรือพื้นที่ว่ามีผลหล่อหลอมให้เด็กซึมซับเอาพฤติกรรมอันเกิดขึ้นจากเหตุการณ์ในพื้นที่หรือแม้กระทั่งสิ่งที่อยู่รอบตัวที่กระทบต่อความรู้สึกของเด็ก ดังเช่นเด็กชายอับดุลที่ฟังข่าวเหตุการณ์ในพื้นที่ แล้วเลียนแบบทำระเบิด

สภาพแวดล้อมภายในชุมชนที่มีผลต่อพฤติกรรมของเยาวชนยังรวมถึงสิ่งเร้าจากภายนอกที่ชุมชนนำเข้ามา ทั้งจากสื่อสิ่งพิมพ์ รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ หรือแม้กระทั่งบรรดาของเล่นต่างๆ ที่สื่อถึงบุคลิกภาพและรสนิยมของผู้เล่นได้ในระดับหนึ่ง กล่าวคือ เยาวชนผู้ชายจะมีความสนใจในตัวของนักกีฬาและทีมกีฬาที่ตนชื่นชอบ และมักจะนำเรื่องของกีฬาหรือนักกีฬาที่ตนชื่นชอบและได้ติดตามดูผลงานมาเล่าสู่กันฟัง ซึ่งบุคคลเหล่านั้นเปรียบบุคคลที่เยาวชนมักเอาเป็นแบบอย่าง ดังที่นายสมาน ผู้ปกครองนักเรียนได้บอกถึงอิทธิพลของสื่อหรือบุคคลต่างมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนว่า เด็กจะมายุ่งเรื่องบอลกันตอนเช้า บางทีผมก็ไม่รู้เรื่อง แต่เด็กเค้าจะคุยกันอย่างสนุก พวกหนึ่ง ละครการ์ตูน หรือเกมส์ก็มีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก เด็กจะเลียนแบบอุปนิสัยหรือบุคลิกบางอย่างของตัวละครที่ตนชื่นชอบหรือแม้แต่สภาพความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาติดต่อกันนานหลายปี เยาวชนได้รับฟังเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจนมิได้มีปฏิริยาตอบสนองทางคำพูด หรืออาจกล่าวได้ว่าประชาชนส่วนมากในพื้นที่ซาฮินและไม่อยากกล่าวถึงกับสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งนายอิทธิส ผู้ปกครองนักเรียน ได้เล่าถึงแนวทางการเรียนรู้ที่จะอยู่กับเหตุการณ์ให้ฟังว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะไม่นำมาพูด เด็กๆ จะไม่พูดหรือวิจารณ์ถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้นายราฟา ผู้ปกครองนักเรียนได้กล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่หรือหมู่บ้านที่ตนอาศัยอยู่ โดยผู้ใหญ่เมื่อรู้ถึงเหตุการณ์จะไม่เล่าให้เด็กฟังแต่จะคุยหรือปรึกษากันในกลุ่ม แต่ทั้งนี้ยังสำคัญไปยังบรรดาเด็กในชุมชนเมื่อต้องออกนอกบ้าน เพื่อเป็นการตักเตือนถึงพื้นที่ที่เสี่ยงต่ออันตรายที่อาจเกิดขึ้น แม้สภาพแวดล้อมภายในชุมชนจะมีส่วนในการหล่อหลอมพฤติกรรมต่างๆ ของเยาวชน ทั้งพฤติกรรมอันพึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ แต่สภาพแวดล้อมมิใช่เพียงปัจจัยเดียวที่สร้างให้เยาวชนมีพฤติกรรมก้าวร้าวผู้อื่น เนื่องจากพฤติกรรมความรุนแรงที่กระทำต่อผู้อื่นที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นยังถูกอธิบายจากผู้ปกครองว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี แต่ก็มิอาจปฏิเสธได้ว่าสภาพแวดล้อมภายในชุมชนจะไม่มีอิทธิพลต่อเยาวชนเลย

2.3 กฎระเบียบและการปกครองนักเรียนในโรงเรียน

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นแหล่งอบรมความรู้พร้อมทั้งการเสริมสร้างระบบคุณธรรมอิสลามแก่นักเรียนมุสลิมที่เข้ามาศึกษา ผู้เรียนเป็นกลุ่มบุคคลที่สำคัญต่อโรงเรียนและมีความหลากหลายในด้านพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม การมาอยู่ร่วมกันในโรงเรียนจึงมีความสำคัญที่ต้องวางกฎระเบียบเป็นแนวทางปฏิบัติ โดยที่กฎระเบียบนี้ต้องเป็นไปตามมาตรการที่บัญญัติในอัลกุรอานและแบบอย่างของท่านศาสนทูต (ซ.ล.) ซึ่งแต่ละสถานศึกษานั้นย่อมมีความแตกต่างกันในเรื่องของกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติ แต่ทั้งนี้กฎระเบียบย่อมส่งผลโดยตรงต่อนักเรียนและครูผู้บังคับใช้กฎระเบียบ รวมถึงโรงเรียนอันเป็นสถานที่ที่กฎระเบียบถูกบัญญัติและถูกใช้ปฏิบัติ กฎระเบียบที่มีการบังคับใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ กฎระเบียบของโรงเรียนซึ่งนักเรียนไม่มีส่วนในการออกกฎระเบียบ และกฎระเบียบภายในห้องเรียนซึ่งนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการออกกฎระเบียบอันนี้อย่างเต็มที่

กฎระเบียบของโรงเรียน คือ กฎระเบียบที่แต่ละโรงเรียนร่างออกมาและประกาศใช้เพื่อวางแนวทางการอยู่ร่วมกันของนักเรียน ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรมตามหลักศาสนาอิสลาม และเป็นพลเมืองของประเทศที่มีระเบียบวินัยในการอยู่ร่วมกันในสังคม กฎระเบียบของโรงเรียนจะมีการกำหนดลักษณะของการแต่งกายตั้งแต่ เสื้อผ้า กางเกง เข็มขัด รองเท้า ถุงเท้า และทรงผม ทั้งนี้อาจมีการกำหนดเพิ่มเติมเข้ามาในเรื่องของเครื่องประดับสำหรับนักเรียนหญิง รวมไปถึงการควบคุมในเรื่องของโทรศัพท์มือถือและอุปกรณ์มัลติมีเดีย แม้กระทั่งการเดินทางมาโรงเรียนของนักเรียนที่ใช้ระบบไปกลับนั้นยังมีการกำหนดในเรื่องของการนำรถจักรยานยนต์มาโรงเรียนด้วยตัวนักเรียนเอง ครูขอบาริยะห์ ครูที่คลุกคลีกับกฎระเบียบของโรงเรียนได้กล่าวถึงเรื่องกฎระเบียบของโรงเรียนว่า ที่โรงเรียนมีการห้ามนักเรียนนำรถจักรยานยนต์มาโรงเรียน เนื่องจากนักเรียนที่นำรถมาเองมักมาไม่ถึงโรงเรียน ไปเที่ยวในเมืองปัตตานีบ้าง ไปตลาดนัดบ้าง ไปเล่นเกมบ้าง บางครั้งออกมาแล้วทำให้กลับเข้าไปเรียนสายหรืออาจหนีเรียนไปเลย และครูอิตริส ครูฝ่ายปกครองของอีกโรงเรียนหนึ่งที่อนุญาตให้นักเรียนนำรถจักรยานยนต์มาโรงเรียนได้กล่าวว่า ทางโรงเรียนให้นักเรียนนำรถจักรยานยนต์มาโรงเรียนได้เนื่องจากเป็นนักเรียนที่อยู่ระแวกใกล้และโรงเรียนก็มีนักเรียนไปกลับ แต่รถจักรยานยนต์ที่นำมาต้องเอามาจอดไว้ในที่จอดรถที่ทางโรงเรียนเตรียมไว้ ซึ่งนักเรียนจะมาเอารถไปใช้ได้เมื่อถึงเวลาเลิกเรียนและทางโรงเรียนอนุญาตให้กลับบ้านได้แล้ว ส่วนในเรื่องของโทรศัพท์หรือเครื่องเล่นมัลติมีเดีย ก็มีนักเรียนนำมาใช้เหมือนกัน รากก็แพงๆ ด้วย แต่ทั้งนี้ทางโรงเรียนไม่ได้อนุญาตแต่อย่างใด... ผลเสียที่นักเรียนสามารถนำรถจักรยานยนต์มาโรงเรียนเองได้ว่าเป็นเรื่องเสี่ยง และนักเรียนมักมาไม่ถึงโรงเรียน สุ่มเสี่ยงที่จะมีพฤติกรรมที่ไม่ดี ก้าวร้าว เกเร หรือไปติดยาเสพติด...

การยึดมั่นถือปฏิบัติในเรื่องของกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเที่ยงตรงตามที่ได้ตราและประกาศใช้ในโรงเรียนสร้างความกลัวให้นักเรียนไม่กล้าฝ่าฝืนกฎระเบียบ แต่ทั้งนี้อาจมีนักเรียนบางคนที่ทำทลายกฎระเบียบด้วยการฝ่าฝืนเพื่อแสดงออกถึงความกล้าหาญและเหนือกว่าผู้อื่น และนักเรียนที่มีคติแบบนี้มักตกเป็นผู้กระทำการรังแกผู้อื่น เนื่องจากมีนักเรียนน้อยมากที่จะกล้าท้าทาย ทว่าการลดเรื่องความเข้มข้นในการบังคับใช้หรือการลงโทษผู้ที่ทำผิดกฎระเบียบแต่ให้โรงเรียนยังสามารถรักษากฎระเบียบอยู่ได้ถูกนำมาใช้ โดยครูรอทิบ ซึ่งเป็นครูที่คุมแถวนักเรียนเป็นประจำว่า ทางโรงเรียนมีกฎระเบียบให้นักเรียนมาให้ทันโรงเรียนก่อนเข้าแถวร้องเพลงชาติ แต่ผมมีข้อลดหย่อนให้ว่า หากมาทันในขณะที่เพลงชาติยังไม่จบจะไม่ทำโทษ แต่ถ้าสายกว่านั้นจะทำโทษด้วยการให้เก็บขยะที่สนาม ซึ่งทั้งผู้ปกครองและนักเรียนเข้าใจมาตรการข้อนี้ดี

กฎระเบียบของโรงเรียนเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการปกครองนักเรียนและขัดเกลาให้มีพฤติกรรมที่ดีสอดคล้องกับบทบัญญัติศาสนา การบังคับใช้แบบเคร่งครัดหรือผ่อนปรนนั้นขึ้นอยู่กับแนวทางในการปกครองของแต่ละโรงเรียน บางสถานการณ์อาจผ่อนปรนบ้างเพื่อลดความตึงเครียดของนักเรียนและเพื่อแสดงออกถึงความเข้าใจและเมตตาที่พึงมีต่อกัน แต่ทั้งนี้จะต้องไม่ทำให้สูญเสียความเป็นระเบียบอันเป็นหลักสำคัญของกฎที่ร่างขึ้นมาและบังคับใช้ ในส่วนของพฤติกรรมมารรังแกกันของนักเรียนนั้น กฎระเบียบของโรงเรียนมีส่วนในการลดระดับความรุนแรงลงได้หากมีการ

ติดตามและคาดโทษอย่างจริงจัง แต่หากมีแต่กฎระเบียบแต่ไม่มีการทำโทษเชิงประจักษ์ การรังแกผู้อื่นอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือในการทำทนายกฎระเบียบของโรงเรียนเนื่องจากไม่มีการทำโทษ

กฎระเบียบภายในห้องเรียน คือ เป็นข้อบังคับที่ครูประจำชั้นและนักเรียนในชั้นเรียนมีการร่างร่วมกัน ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้นักเรียนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ พึงพาอาศัย และแบ่งภาระหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันของสมาชิกในห้องเรียน เช่น การแบ่งเวรทำความสะอาดห้อง การจัดระเบียบการวางรองเท้า เป็นต้น ทั้งนี้ห้องเรียนที่มีความเป็นประชาธิปไตยสูง คือ สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจการของห้องเรียนอย่างเต็มที่ ทั้งการเลือกหัวหน้าห้อง การเลือกกิจกรรมเข้าประกวดในงานโรงเรียน ฯลฯ นักเรียนจะไม่ค่อยเกรงกลัวอำนาจหรือการรังแกจากเพื่อนมากเท่าไร เนื่องจากหากมีการกระทำผิดจะมีครูประจำชั้นเป็นผู้พิจารณาและลงโทษตามสมควร อีกทั้งห้องเรียนที่มีลักษณะอย่างนี้ นักเรียนจะมีความเคารพในตัวของผู้อื่นค่อนข้างสูงและมีการทำกิจกรรมร่วมกันบ่อยซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีความคุ้นเคย และยิ่งเป็นกิจกรรมของห้องเรียนที่ต้องไปแข่งขันหรือประกวดกับนักเรียนกลุ่มอื่นยิ่งต้องอาศัยความร่วมมือและความสามัคคีกันอย่างสูง ซึ่งครูลูกมาน ได้กล่าวถึงการสร้างสามัคคีภายในห้องเรียนโดยเอาการประกวดกิจกรรมของห้องเรียนมาเป็นเครื่องมือและให้รางวัลเป็นสิ่งตอบแทนเมื่อนักเรียนทำได้ดีว่า ที่โรงเรียนจะมีการประกวดห้องเรียนสะอาด นักเรียนจะช่วยกันดีมาตามประสานักเรียน เดือนหนึ่งจะประกวดครั้งหนึ่ง ห้องเรียนไหนสะอาดมากกว่าตามเกณฑ์ที่วางไว้จะได้รับรางวัล อาจเป็นขนมบ้างอะไรบ้าง รู้สึกว่านักเรียนจะสามัคคีกันดี โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนผู้หญิง

การลดพฤติกรรมการรังแกของนักเรียนภายในโรงเรียนนอกจากจะใช้กฎระเบียบของโรงเรียนเป็นตัวตั้งแล้ว อาจใช้กฎระเบียบภายในห้องเรียนเป็นตัวเสริม ทั้งนี้โรงเรียนต้องมีกิจกรรมให้นักเรียนทำร่วมกันเพื่อสร้างความคุ้นเคยต่อกัน แต่ถึงอย่างไรก็ตามการยึดมั่นอยู่ในกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดจนเกินไปอาจก่อให้เกิดภาวะต่อต้านของนักเรียนที่อาจนำไปสู่การแสดงออกผ่านการรังแกผู้อื่นก็เป็นได้ ทั้งนี้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนทุกฝ่ายต้องแบ่งปันข้อมูลของนักเรียนและติดตามพฤติกรรมอย่างใกล้ชิดเพื่อส่งเสริมแนวทางที่ได้ผลดีและแก้ไขแนวทางที่ขาดประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาการรังแกกันของนักเรียน

จากปัจจัยทั้ง 3 ประการดังกล่าวข้างต้นต่างก็มีผลต่อพฤติกรรมการรังแกของนักเรียนทั้งสิ้น และเป็นการวิเคราะห์เฉพาะสาเหตุในลักษณะเพียงด้านเดียว ถ้ามีการพิจารณาถึงปัจจัยรวมกันใน 3 ลักษณะคือ ลักษณะที่ 1 การอบรมเลี้ยงดูและสภาพครอบครัวกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีปัญหาความรุนแรง ลักษณะที่ 2 การอบรมเลี้ยงดูและสภาพครอบครัวกับกฎระเบียบและการปกครองนักเรียนในโรงเรียน และลักษณะที่ 3 สภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีปัญหาความรุนแรงกับกฎระเบียบและการปกครองนักเรียนในโรงเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูและสภาพครอบครัวกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีปัญหาความรุนแรง

การอบรมเลี้ยงดูและสภาพครอบครัว เด็กทุกคนที่เกิดมาล้วนมีความบริสุทธิ์เปรี๊ยะตั้งแต่กำเนิดที่ปราศจากร่องรอยแห่งความสกปรก ท่านรชูล (ช.ล.) ได้กล่าวเกี่ยวกับคุณสมบัติข้อนี้ของบรรดาเด็กๆ ว่า “เด็กทุกคนเกิดมาในสภาพที่บริสุทธิ์มีศรัทธาในอิสลาม พ่อแม่ของเขานั้นทำให้เขาเป็น ยิว คริสเตียน หรือพวกบูซาไฟ” (อัลบูกอเรีย) หะดีษดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและสภาพครอบครัวที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นคนออกแบบในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ครอบครัวที่มีความเอาใจใส่ต่อการอบรมเลี้ยงดูลูกบนพื้นฐานของอัลกุรอานและซุนนะฮ์ของท่านรชูล (ช.ล.) ย่อมเป็นการสร้างรากฐานชีวิตที่มีคุณภาพให้แก่บรรดาลูกๆ ซึ่งแม้บางช่วงเวลาเด็กๆ อาจจะมีพฤติกรรมบางอย่างที่ไม่ดีเกิดขึ้น แต่การมีพื้นฐานชีวิตโดยมีศาสนาอิสลามเป็นที่ตั้งและมีพ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดี ปัจจัยเหล่านี้เป็นดังเส้นทางที่เด็กๆ จะใช้ในการเปลี่ยนแปลงตนเองจากสิ่งที่ไม่ดีที่เข้ามากระทบต่อการดำเนินชีวิตในสังคม แต่เด็กที่เติบโตในสภาพครอบครัวที่มีปัญหา ใช้กำลังความรุนแรงหรือคำด่าทอเมื่อประสบปัญหาในครอบครัว เด็กจะเกิดการซึมซับวิธีการเหล่านั้นเมื่อตนเองประสบหรือมีปัญหา กับผู้อื่น และอาจคิดเป็นนิสัยจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่หากมิได้รับการขัดเกลาหรือสอนแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการอื่นที่ดีกว่าการใช้ความรุนแรง

การดำรงชีวิตในสังคมเด็กต้องเติบโตขึ้นมาท่ามกลางสภาพสังคมที่มีความหลากหลาย ปัจจัยต่างๆ ในสังคมล้วนมีผลต่อการหล่อหลอมให้เด็กมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่สังคมให้คุณค่าและหมายรวมไปถึงกระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้วย ครอบครัวเป็นหน่วยหนึ่งในสังคมใหญ่และเป็นหน่วยสำคัญในการอบรมสั่งสอนในสิ่งที่เด็กประสบมาในการออกไปใช้ชีวิตนอกบ้าน จึงอาจกล่าวได้ว่าสังคมที่มีปัญหาความรุนแรง เด็กๆ อาจซึมซับเอาวิธีการใช้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นหลากหลายรูปแบบเอาไว้ในตัว แต่จะนำมาสู่การใช้ความรุนแรงกับบุคคลอื่นหรือไม่นั้นยังต้องมีปัจจัยอีกหลายอย่างเข้ามากระตุ้น และที่สำคัญการขัดเกลาและอบรมจากครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถตัดตอนการเจริญเติบโตของเชื้อโรคแห่งความรุนแรงในตัวของเด็กได้ ดังจะยกตัวอย่างความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูบรรดาเด็กๆ ในครอบครัวและท่ามกลางสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีปัญหาความรุนแรง ดังเช่นกรณีของเด็กชายอับดุลที่พ่อแม่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันในรูปแบบอิสลาม จนเกิดความรู้สึกอึดอัดและคับข้องใจ และมีการรับรู้ข่าวคราวความรุนแรงในพื้นที่มาโดยตลอดจนเกิดการเลียนพฤติกรรมการทำร้ายร่างกายและการทำระเบิด ดังที่อาของ เด็กชายอับดุลได้สังเกตพฤติกรรมของหลานชายและถ่ายทอดออกมาให้ฟังอย่างน่าสนใจว่า ครอบครัวรู้สึกอับดุลมีพฤติกรรมที่เริ่มส่อไปทางของการเลียนแบบวิธีการที่ผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ใช้ก่อเหตุกัน โดยเริ่มนำแบตเตอรี่นาฬิกา มาต่อพ่วงเข้าด้วยกันกับสิ่งของอย่างอื่น และบอกถึงสิ่งที่ทำว่าเป็นระเบิดที่ต่อพ่วงกับแบตเตอรี่ดังกล่าว จนครอบครัวจำเป็นต้องทุ่มเทกำลังและเวลาในการปรับทัศนคติของ เด็กชายอับดุลอย่างเต็มที่ เพื่อให้สามารถเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีสติและแยกแยะความถูกผิดได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งวิธีการที่ครอบครัวของอับดุลใช้คือ การชี้แนะเรื่องความถูกผิดตามหลักการศาสนาอิสลามที่ระบุในอัลกุรอานและสุนนะฮ์ของท่านรซูล (ช.ล.) ซึ่งความใกล้ชิดในครอบครัวถือเป็นส่วนสำคัญในการช่วยให้เด็กอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีความรุนแรงสามารถจัดการกับความรุนแรงที่มากกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดได้อย่างถูกต้อง ดังที่ท่านอิมามมอฮัมหมัดอัสฮารีได้กล่าวถึงความสำคัญของการสร้างบุคลิกภาพที่ดีกับบรรดาลูกๆ อันเป็นภาคผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูว่า “เด็กๆ นั้นจะไว้ใจพ่อแม่ของเขา และหัวใจที่บริสุทธิ์นั้นเสมือนอัญมณีที่มีค่า ดังนั้นถ้าเขาถูกสอนและฝึกฝนนิสัยที่ดีเขาก็จะรับมันและมีความสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า และถ้าเขาถูกฝึกให้เคยชินกับความชั่วร้ายและถูกทอดทิ้งเสมือนสัตว์ที่ถูกทอดทิ้ง เขาจะประสบกับความทุกข์และชีวิตจะถูกทำลาย การป้องกันเขาให้พ้นจากความเลวร้ายนั้น สามารถทำได้โดยการให้การศึกษากับเขา และสอนมารยาทที่ดีแก่เขา” (อับดุลลอฮ์ นาซิหฺ อุลวาน, 1997)

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการอบรมเลี้ยงดู สภาพครอบครัว และสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีปัญหาความรุนแรงมีผลต่อพฤติกรรมการรังแกของนักเรียน นักเรียนหลายคนที่สัมภาษณ์ถึงวิธีการที่จะรังแกคนอื่นได้หลากหลายวิธี วิธีการที่จะรังแกกลับหรือใช้ความรุนแรงตอบโต้เมื่อตนเองถูกกระทำ ผู้ที่รังแกผู้อื่นล้วนมีพฤติกรรมแห่งความรุนแรงที่ซึมซับจากสื่อต่างๆ และอาจจะแสดงออกมาได้ทุกเมื่อจนอาจกลายเป็นผู้ที่นิยมความรุนแรงด้วยการรังแกผู้อื่น ซึ่งอาจรู้คิดได้ว่าเด็กที่ต้องสูญเสียพ่อแม่จากเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ ซึ่งส่งผลต่อการดำรงอยู่ของความรุนแรงในพื้นที่ที่กำลังถูกเติบโตอย่างเงียวๆ ในวัยเรียน มีการรังแกผู้อื่นเป็นแนวทางฝึกฝน โดยมีเพื่อนนักเรียนด้วยกันตกเป็นเหยื่อและพร้อมจะเปลี่ยนสถานะตนเองมาเป็นผู้กระทำได้ทุกเมื่อ เพื่อให้หลุดพ้นจากการตกเป็นเบื่องล่างของผู้อื่นต่อไป ประเด็นเกี่ยวกับการรังแกกันของนักเรียนจึงน่าสนใจเมื่อเกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีปัญหาความรุนแรงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มจะทวีความถี่และรุนแรงยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการหาแนวทางและวิธีการป้องกันความรุนแรงมิให้ซึมซับเข้ามาในทัศนคติที่มีต่อการดำรงชีวิตของนักเรียน หรือหากความรุนแรงนั้นได้ซึมซับเข้ามาแล้วก็ต้องมีวิธีการระบายออกอย่างมีระบบ ซึ่งคำตอบที่ได้ คือ ครอบครัวที่มีศาสนาอิสลามเป็นตัวขับเคลื่อนในสังคมซึ่งเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตการเป็นมุสลิมของประชาชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานีอยู่แล้ว

2. การอบรมเลี้ยงดูและสภาพครอบครัวกับกฎระเบียบและการปกครองนักเรียนในโรงเรียน

ตามที่กล่าวไปข้างต้นถึงบทบาทสำคัญของการเลี้ยงดูและสภาพครอบครัวมีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมให้เด็กมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกันไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของพฤติกรรมที่แสดงออกเมื่อเด็กออกจากบ้านเข้าสู่โรงเรียนอัน

เป็นสถานที่หรือสังคมที่มีความหลากหลายของคนที่มาอยู่ร่วมกัน โรงเรียนจึงเป็นสถานที่ลำดับต่อมาในการอบรมขัดเกลาเด็กเหล่านั้นในฐานะที่เป็นนักเรียนเพื่อผลิตประชาชนที่ได้ออกสู่สังคมไปพัฒนาประเทศชาติต่อไป ภารกิจสำคัญอันนี้มีความสำคัญและจำเป็นต้องซึ่งงบประมาณในการบริหารจัดการค่อนข้างสูงเพื่อนำมาสู่การมีโรงเรียนที่มีคุณภาพ ถึงอย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนจะตัดขาดจากรากเหง้าแห่งพื้นที่และความเชื่อของนักเรียนมิได้ กล่าวคือ การจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนในศาสนาอิสลามของนักเรียนหรือพื้นที่ ดังเช่น การจัดตั้งโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานีที่มีแกนกลางของการศึกษาคือหลักคำสอนศาสนาอิสลาม ประกอบกับนักเรียนที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามรับเข้าศึกษามาจากจากครอบครัวที่หลากหลาย ทั้งในเรื่องของการเผชิญสถานการณ์ความรุนแรงที่มีระดับและความถี่แตกต่างกัน ระดับความทันสมัยของเทคโนโลยีพื้นฐานความรู้ด้านศาสนาและสามัญ ซึ่งทั้งนี้ยังหมายรวมถึงการเลี้ยงดูจากครอบครัวที่มีความแตกต่างกันด้วย ดังนั้นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจึงจำเป็นต้องมีกฎระเบียบเพื่อใช้ปกครองนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งทั้งหมดจะกำหนดให้สอดคล้องกับหลักคำสอนของอิสลาม แต่ทั้งนี้กฎระเบียบของแต่ละโรงเรียนจะมีรายละเอียดปลีกย่อยและความเข้มงวดที่แตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละโรงเรียน ซึ่งทั้งการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวและกฎระเบียบของโรงเรียนล้วนส่งผลต่อพฤติกรรมมารั้วแกกันของนักเรียนทั้งในเชิงของการรุกราน การต่อต้าน การตกเป็นเหยื่อ หรือแม้กระทั่งการนิ่งเฉย

การที่เด็กได้รับการเลี้ยงดูแบบตามใจและพ่อแม่มักอยู่ข้างลูกแม่ในยามที่ลูกทำผิด เมื่อเข้าสู่โรงเรียนที่มีเพื่อนนักเรียนที่มีพื้นฐานทางครอบครัวที่หลากหลาย ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาอันเนื่องมาจากบุคลิกภาพที่เอาแต่ใจตนเอง หรือการคิดว่าคนอื่นต้องยอมรับการกระทำของตนไม่ว่าจะผิดหรือไม่เหมาะสมเหมือนดังที่ตนเคยได้รับจนเคยชินจากพ่อแม่ จนบางครั้งนำมาสู่การฝ่าฝืนกฎระเบียบของโรงเรียน ทั้งการมีพฤติกรรมมารั้วแกผู้อื่น หรือแม้กระทั่งการทำร้ายต่อข้อบังคับที่นักเรียนยึดถือปฏิบัติกัน เมื่อทางโรงเรียนเรียกผู้ปกครองเพื่อมารับทราบการกระทำผิดของนักเรียน แต่กลับได้รับการต่อว่าจากผู้ปกครองในเชิงที่ว่าโรงเรียนเอาแต่ใจเข้าข้างนักเรียนคนอื่นและโรงเรียนต้องรับผิดชอบหากลูกของตนถูกคนอื่นทำร้ายกลับ เด็กชายบีดินซึ่งเป็นนักเรียนที่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนคนหนึ่งที่ได้รับการเลี้ยงดูจากที่บ้านในลักษณะของการตามใจและปกป้องลูกทุกสถานการณ์เล่าให้ฟังถึงช่วงที่มีปัญหาดังกล่าวว่า เด็กนักเรียนคนหนึ่งมีนิสัยเกเร และชอบทำตัวเด่นเพื่อให้คนอื่นสนใจหรือพูดถึง และมักจะแสดงออกถึงการทำร้ายกฎระเบียบของโรงเรียนทั้งโดยคำพูดและการกระทำ และมักจะได้รับการปกป้องจากผู้ปกครองเป็นประจำ เนื่องจากผู้ปกครองรู้จักกับผู้บริหารโรงเรียน...แต่ว่าเมื่อกลุ่มของตนมีปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนคนดังกล่าวผู้ปกครองของนักเรียนคนนั้นกลับทำให้เรื่องเล็กน้อยกลายเป็นเรื่องใหญ่โดยไม่สนใจว่าลูกของตนทำอะไรลงไปบ้าง

ในกรณีปัญหาที่เกิดขึ้น นายยูซุฟ รองผู้จัดการโรงเรียนได้กล่าวถึงกรณีนี้ว่าเด็กนักเรียนคนดังกล่าวได้รับการตามใจจากผู้ปกครองมากเกินไป จนเด็กเริ่มมีพฤติกรรมเกเร รังแกผู้อื่นมากขึ้นทุกวัน เมื่อทางโรงเรียนชี้แจงกลับถูกต่อว่ากลับในเชิงที่ว่า ลูกของตนไม่ผิด คนอื่นผิด ซึ่งทางโรงเรียนรู้สึกหนักใจต่อพฤติกรรมที่เกิดขึ้นและเกรงว่าจะเกิดปัญหากับนักเรียนคนอื่นได้อีกในวันข้างหน้า ซึ่งโรงเรียนดังกล่าวมีกฎระเบียบที่ไม่ชัดเจนในเรื่องของบทลงโทษ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของอาจารย์ฝ่ายปกครอง และหลายครั้งเด็กนักเรียนที่กระทำผิดแบบเดียวกันแต่กลับถูกลงโทษแตกต่างกัน หรือเด็กนักเรียนที่กระทำผิดแต่ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับผู้บริหารโรงเรียนมักไม่ถูกทำโทษหรือได้รับอภิสิทธิ์เหนือนักเรียนคนอื่น ซึ่งการไม่หนักแน่นและสม่ำเสมอในเรื่องของกฎระเบียบของโรงเรียนอาจเป็นสาเหตุนำมาสู่การมีพฤติกรรมมารั้วแกผู้อื่น หากนักเรียนผู้นั้นมีอุปนิสัยเสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์

จากกรณีดังกล่าว เด็กที่มีพฤติกรรมมารั้วแกคนอื่นและมักแสดงอำนาจด้วยการฝ่าฝืนกฎระเบียบของโรงเรียน ประกอบกับการได้รับการเลี้ยงดูจากที่บ้านที่ไม่ได้เอาเหตุผลความผิดถูกเข้ามากำหนดแนวทางให้แก่ลูก เอาอกเอาใจจนเด็กกล้าพอใจคิดว่าตนเองเหนือกว่าคนอื่น เพื่อนในโรงเรียนต้องมารองรับความต้องการของตน และยังโรงเรียนขาดความสม่ำเสมอในการยึดกฎระเบียบที่ตราไว้ ย่อมเป็นตัวเสริมให้นักเรียนลักษณะแบบนี้เกิดความลำพองใจที่จะรังแกผู้อื่นหรือกระทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และเมื่อกระทำผิดกลับไม่ได้รับการลงโทษหรือถูกลงน้อยกว่าคนอื่นอันเนื่องมาจากอิทธิพลของผู้ปกครองที่มีต่อโรงเรียน การเลี้ยงดูลักษณะนี้ไม่ต่างอะไรกับการสร้าง

ความพิการด้านพฤติกรรมแก่ลูก ซึ่งเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็ไปสร้าง ความเสียหายให้แก่สังคม อับดุลลอฮ์ นาซิหฺ อุลวาน (1997 : 59) ได้กล่าวถึงคำพูดของ ดร.มุศฏอฟา อัสนานีย์ เกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูกแบบผิดๆ และการไม่สอนให้ลูก แยกแยะความผิดถูก จนนำมาสู่การสร้าง ความเสียหายแก่ตนเองและสังคมว่า มีกรณีความผิดร้ายแรงเกิดขึ้นอัน เนื่องมาจากเด็กหนุ่มคนหนึ่งถูกถูกจับในข้อหาขโมย และศาลชะรีอะฮ์ (กฎหมายอิสลาม) ตัดสินความผิดดังกล่าวให้มีการลงโทษด้วยการตัดมือ ชายคนดังกล่าวจึงร้องต่อศาลว่า ก่อนที่ท่านจะตัดมือฉันให้ไปตัดลิ้นของแม่ฉันก่อน เพราะ ครั้งนี้ฉันก่ออาชญากรรมขึ้นเป็นครั้งแรกในชีวิตของฉันนั้น ฉันได้ไปขโมยหยิบไขหนึ่งใบจากบ้านเพื่อนบ้าน แม่ไม่ได้ สนใจตรวจสอบฉัน ไม่ได้ตำหนิฉัน และไม่ได้บอกให้ฉันนำไปเก็บที่เดิม ในทางตรงกันข้ามแม่พูดด้วยน้ำเสียงตื่นตันใจ ว่า ขอขอบคุณอัลลอฮ์ บุตรของฉันโตเป็นหนุ่มแล้ว และถ้าปราศจากคำพูดนี้ฉันคงไม่มีวันนี้จะขโมย

ดังนั้นลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจจากทางบ้านและความหละหลวมไม่สม่ำเสมอ ไม่แน่นอน หรือ สองมาตรฐานในความผิดเดียวกันของกฎระเบียบการปกครองในโรงเรียน นำมาสู่การมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นเมื่อเด็ก เข้าสู่การศึกษาในระบบโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนจะเคยชินกับการมีอำนาจและแสดงอำนาจผ่านการได้รับการ ตอบสนองความต้องการอย่างทันทีทันใดจากทางบ้าน

ส่วนอีกกรณีหนึ่งเป็นเด็กนักเรียนที่มีพฤติกรรมรังแกผู้ที่ด้อยกว่า ซึ่งเป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีการอบรม ที่ดีและทางบ้านยืนยันว่าลูกของตนก่อนมาอยู่โรงเรียนไม่เคยมีพฤติกรรมที่ไม่ดี ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าผู้ที่ชอบรังแกคนอื่น นั้นอาจได้รับอิทธิพลด้านพฤติกรรมจากนักเรียนคนอื่นมากกว่าจากการอบรมเลี้ยงดูหรือสภาพครอบครัว ซึ่งปฏิเสธมิได้ ว่าการอยู่ร่วมกันของมนุษย์นั้นสามารถถ่ายทอดคุณธรรมและค่านิยมรวมถึงอุปนิสัยต่าง ๆ ทั้งที่ดีและไม่ดีแก่กันและ กันได้ ครูภักดี ครูฝ่ายปกครองได้เล่าถึงกรณีของนักเรียนที่กระทำความผิดรุนแรงเป็นประจำจนถึงขั้นต้องเชิญออกจาก โรงเรียนให้ฟังไว้อย่างน่าครุ่นคิดว่า เวลาบอกว่าลูกมีนิสัยเกเร ทำผิดกฎระเบียบโรงเรียนเป็นประจำ พ่อแม่มักจะ ไม่เชื่อ และกล่าวอ้างถึงตอนอยู่ที่บ้านว่าลูกทำตัวดี ไม่มีทำที่ว่าจะเป็นคนเกเร ซึ่งบางครั้งพ่อแม่มิได้รับรู้พฤติกรรมของลูกใน ทุกด้าน พ่อแม่ควรปรึกษาและติดตามลูกของตนผ่านครูอาจารย์ที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

ซึ่งการที่เด็กเกิดการปรับเปลี่ยนไปสู่การมีพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์หรือชอบรังแกผู้อื่นอันเนื่องมาจากเกิด การเลียนแบบหรือเป็นกลไกป้องกันตนเองที่เด็กเรียนรู้ว่าการอยู่ร่วมกันหลายคนนั้น จำเป็นต้องแสดงอำนาจบางอย่าง ออกมาบ้างเพื่อเป็นการสร้างการยอมรับจากคนอื่น ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่ากฎระเบียบของโรงเรียนที่มีความหละหลวมเป็น ปัจจัยที่นักเรียนหลายคนเลือกใช้วิธีการรังแกคนอื่นเพื่อให้เป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน ทั้งนี้เหยื่อที่ถูกรังแกมักเป็นคน เดิมๆ ที่ถูกเพื่อนนักเรียนในโรงเรียนรังแกเป็นประจำ แต่ทั้งนี้กฎระเบียบที่เข้มงวดจนเกินระดับที่นักเรียนจะปรับตัวได้ และนักเรียนมักจะถูกทำโทษเป็นประจำและมีความรู้สึกอับอาย อาจเกิดความรู้สึกหดหู่หรือมองหาโอกาสที่ตนเองจะ แสดงออกเพื่อชดเชยความรู้สึกที่สูญเสียไปตอนถูกทำโทษโดยอาศัยวิธีการรังแกเพื่อนนักเรียนด้วยกันเป็นทางออก การ ที่นักเรียนนิยมใช้วิธีการรังแกคนอื่นเมื่อตนเองถูกทำโทษจึงเป็นเรื่องที่ทางโรงเรียนต้องหามาตรการแก้ไขตามบริบท ของแต่ละโรงเรียนที่มีความแตกต่างกันในเรื่องของรายละเอียด

การยึดมั่นปฏิบัติในเรื่องกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเที่ยงตรงตามที่ได้ตราและประกาศใช้ในโรงเรียนสร้าง ความกลัวแก่นักเรียนให้ไม่กล้าฝ่าฝืนกฎระเบียบ แต่ทั้งนี้อาจมีนักเรียนบางคนที่ทำทลายกฎระเบียบด้วยการฝ่าฝืนเพื่อ แสดงออกถึงความกล้าหาญและเหนือกว่าผู้อื่น และนักเรียนที่มีคตินิยมนี้มักตกเป็นผู้กระทำการรังแกผู้อื่นเนื่องจากมี นักเรียนน้อยมากที่จะกล้าท้าทาย ทว่าการลดเรื่องความเข้มข้นในการบังคับใช้หรือการลงโทษผู้ที่ทำผิดกฎระเบียบแต่ ให้โรงเรียนยังสามารถรักษากฎระเบียบอยู่ได้เป็นแนวทางที่ควรรอบคอบ ซึ่งเป็นครูที่คุมแถวนักเรียนเป็นประจำนำมาใช้ใน โรงเรียนเพื่อลดพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนว่า ทางโรงเรียนมีกฎระเบียบให้นักเรียนมาให้ทันโรงเรียนก่อนเข้า แถวร้องเพลงชาติ แต่ผมมีข้อลดหย่อนให้ว่าหากมาทันในขณะที่เพลงชาติยังไม่จบจะไม่ทำโทษ แต่ถ้าสายกว่านั้นจะทำ โทษด้วยการให้เก็บขยะที่สนาม ซึ่งทั้งผู้ปกครองและนักเรียนเข้าใจมาตรการข้อนี้ดี

กฎระเบียบของโรงเรียนเป็นข้อบังคับที่มีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้ให้นักเรียนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ พึ่งพาอาศัย และแบ่งภาระหน้าที่รับผิดชอบร่วมกัน เช่น การขออนุญาตออกนอกโรงเรียน การแบ่งเวรทำความสะอาดห้องเรียน การ จัดระเบียบการวางรองเท้า การเข้าแถวรับบริการในโรงเรียน เป็นต้น ทั้งนี้โรงเรียนที่มีความเป็นประชาธิปไตยสูง

โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายในชั้นเรียน คือ สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจการของห้องเรียนอย่างเต็มที่ ทั้งการเลือกหัวหน้าห้อง การเลือกกิจกรรมเข้าประกวดในงานโรงเรียน ฯลฯ นักเรียนจะไม่ค่อยเกรงกลัวอำนาจหรือการรังแกจากเพื่อนมากเท่าไร เนื่องจากหากมีการกระทำผิดจะมีครูประจำชั้นเป็นผู้พิจารณาและลงโทษตามสมควร อีกทั้งห้องเรียนที่มีลักษณะอย่างนี้ นักเรียนจะมีความเคารพในตัวของผู้อื่นค่อนข้างสูงและมีการทำกิจกรรมร่วมกันบ่อยซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีความคุ้นเคย และยังเป็นกิจกรรมของห้องเรียนที่ต้องไปแข่งขันหรือประกวดกับนักเรียนกลุ่มอื่นยังต้องอาศัยความร่วมมือและความสามัคคีกันอย่างสูง ดังที่ครูลูกมาน ได้กล่าวถึงการสร้างสามัคคีภายในห้องเรียนโดยเอาการประกวดกิจกรรมของห้องเรียนมาเป็นเครื่องมือและให้รางวัลเป็นสิ่งตอบแทนเมื่อนักเรียนทำได้ดีว่า ที่โรงเรียนจะมีการประกวดห้องเรียนสะอาด นักเรียนจะช่วยกันดีมาตามประธานนักเรียน เดือนหนึ่งจะประกวดครั้งหนึ่ง ห้องเรียนไหนสะอาดมากกว่าตามเกณฑ์ที่วางไว้จะได้รับรางวัล อาจเป็นขนมบ้างอะไรบ้าง รู้สึกว่านักเรียนจะสามัคคีกันดี โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนผู้หญิง

การลดพฤติกรรมการรังแกของนักเรียนภายในโรงเรียนนอกจากจะใช้กฎระเบียบของโรงเรียนเป็นตัวตั้งแล้ว อาจใช้กฎระเบียบภายในห้องเรียนเป็นตัวเสริม ทั้งนี้โรงเรียนต้องมีกิจกรรมให้นักเรียนทำร่วมกันเพื่อสร้างความคุ้นเคยต่อกัน แต่ถึงอย่างไรก็ตามการยึดมั่นอยู่ในกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดจนเกินไปอาจก่อให้เกิดภาวะต่อต้านของนักเรียนที่อาจนำไปสู่การแสดงออกผ่านการรังแกผู้อื่นก็เป็นได้ ทั้งนี้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนทุกฝ่ายทั้งพ่อแม่ผู้ปกครอง โรงเรียนหรือครูประจำชั้นที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนต้องแบ่งปันข้อมูลของนักเรียนและติดตามพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด เพื่อส่งเสริมแนวทางที่ได้ผลดีและแก้ไขแนวทางที่ขาดประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาการรังแกกันของนักเรียน

3. สภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีปัญหาความรุนแรงกับกฎระเบียบและการปกครองนักเรียนในโรงเรียน

จากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้หลายคนต้องสูญเสียคนในครอบครัว คนรัก คนรู้จัก เพื่อนบ้าน ซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกทั้งสิ้น นอกจากนี้ด้วยกับความเป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นของความเป็นมาอายุที่เด่นชัดกว่าพื้นที่อื่นในประเทศ อารมณ์หรือความรู้สึกร่วมจึงเป็นสิ่งที่คนในพื้นที่มีอาจบอกปิดได้ด้วยกับสภาพที่ติดมาแต่กำเนิด ซึ่งตรงจุดนี้เป็นภารกิจสำคัญที่ผู้ใหญ่หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเยาวชนจำเป็นต้องอาศัยกลวิธีต่าง ๆ เพื่อขบความรู้สึกและการรับรู้ที่ไม่ดีที่เด็กได้รับออกจากภาวะของจิตใจ มิให้ความรู้สึกเลวร้ายถูกเพิ่มระดับและเกาะกินความคิดของบรรดาเยาวชนในพื้นที่จนยากแก่การแก้ไขเมื่อถึงเวลาที่เต็มโตเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งภาวะอันสำคัญนี้ย่อมตกเป็นหน้าที่ของโรงเรียนซึ่งเป็นสถานที่ที่บรรดาเยาวชนใช้เวลาในแต่ละวันเพื่อเรียนหนังสือและฝึกทักษะชีวิตมากที่สุด ดังนั้นกฎระเบียบของโรงเรียนกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีปัญหาความรุนแรงจึงเป็นสองบรรยากาศที่เชื่อมโยงกันเมื่อเอานักเรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นกฎระเบียบของโรงเรียนนอกขนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดปัตตานีจึงมีความหลากหลายและคล้ายคลึงแต่ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้กฎบางข้อมิได้กำหนดเป็นระเบียบแต่ทั้งโรงเรียนจะยึดปฏิบัติร่วมกันโดยปริยาย ดังที่ครูอิลยาสาได้กล่าวถึงแนวทางของโรงเรียนที่มีต่อสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งหลายครั้งเกิดกับครอบครัวของนักเรียนที่ศึกษาอยู่โรงเรียนที่ตนสอนอยู่ว่า พวกเขา (ครู นักเรียนและทุกคนในโรงเรียน) จะไม่พูดถึงหรือวิจารณ์สถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อป้องกันโรงเรียนให้เป็นสถานที่ที่ไม่ต้องมาวิตกกังวลกับเรื่องราวที่เกิดขึ้น และนักเรียนจะได้ไม่ถูกตอกย้ำในเรื่องของความรุนแรง แต่หากครอบครัวของนักเรียนได้รับผลกระทบ ทางโรงเรียนและเพื่อนนักเรียนก็จะมีการไปเยี่ยมเยียน

สิ่งที่ครูอิลยาสากล่าวมานั้นเป็นแนวทางหนึ่งในการป้องกันนักเรียนออกจากสถานการณ์ที่มีความตึงเครียดได้เพียงช่วงเวลาที่อยู่ในโรงเรียน แต่เมื่อออกสู่สังคมภายนอกหรือใช้ชีวิตในสังคม นักเรียนจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงการรับรู้ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นได้เลย ซึ่งวิธีการสอนให้นักเรียนแยกแยะความถูกผิดโดยเอาบรรทัดฐานของอิสลามเป็นที่ตั้งจึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับพื้นที่มากที่สุด ความเข้าใจถึงบทบัญญัติของศาสนาอิสลามจะส่งผลต่อระบบการคิดที่เชื่อมโยงกับความศรัทธาต่ออัลลอฮ์เป็นที่ตั้ง การตัดสินใจในเรื่องใดที่ขาดความเป็นธรรมย่อมนำมาซึ่งความเสียหายเป็นอย่างมาก และศาสนาอิสลามนั้นมีความละเอียดในการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนบ้านหรือบุคคลอื่นในสังคมอย่างมีระบบ พระองค์อัลลอฮ์ทรงตรัสเกี่ยวกับการรักษาความยุติธรรมในสังคมในคัมภีร์อัลกุรอานโดยมีความหมายว่า ผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงเป็นผู้

ปฏิบัติหน้าที่ด้วยดีเพื่ออัลลอฮ์เป็นพยานด้วยความเที่ยงธรรมและจงอย่าให้การเกลียดชังพวกหนึ่งพวกใดทำให้พวกเขาไม่ยุติธรรม จงยุติธรรมเถิด มันเป็นที่ใกล้กับความยำเกรงยิ่งกว่าและพึงยำเกรงอัลลอฮ์เถิด แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้อย่างละเอียดในสิ่งที่พวกเขากระทำกัน (ซูเราะฮ์ อัล-มาอิดะฮ์ อายะฮ์ที่ 8)

ซึ่งการจะให้ความเป็นธรรมเกิดขึ้นในสังคมได้นั้น คนในสังคมต้องมีวิจรรณญาณในการแยกแยะเรื่องราวที่ได้รับรู้มาจากแหล่งต่างๆ ซึ่งการสอนให้นักเรียนมีสติอยู่เสมอ เมื่อได้รับรู้อะไรมาโดยไม่หลงเชื่อโดยง่ายจะช่วยให้นักเรียนเป็นคนมีเหตุผลในการคิดหรือจะกระทำสิ่งใดลงไป ดังที่พระองค์ทรงตรัสในคำภีร์อัลกุรอานโดยมีความหมายว่า “และเมื่อพวกเขาได้ยินเรื่องไร้สาระ พวกเขาก็ผินหลังออกจากมัน และกล่าวว่า การงานของเราก็จะได้แก่เรา และการงานของพวกท่านก็จะได้แก่พวกท่าน ศานติแด่พวกท่าน เราจะไม่ขอร่วมกับพวกมม้าย” (ซูเราะฮ์ อัล-เกาะฮ์ อายะฮ์ที่ 55) หลายเรื่องราวที่เยาวชนรับรู้มานั้นล้วนส่งผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิด ดังเช่นที่อับดุลมีพุดติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อมาอาศัยอยู่ที่ปัตตานีและรับรู้เรื่องราวสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ผ่านสื่อ ซึ่งในเรื่องความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้น ครูอภิภ คครูจากโรงเรียนแห่งหนึ่งบอกว่า เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ที่มีการใช้ความรุนแรงต่อกันที่เกิดขึ้น บรรดาเด็กๆ ย่อมได้รับการรับรู้ และอาจมีผลต่อเด็กบ้างในเรื่องของพฤติกรรม ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องหมั่นเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด เมื่อพบสิ่งไม่ดีเกิดขึ้นก็ต้องรีบอธิบายให้เด็กรู้ว่าอะไรผิด อะไรถูก และหากเด็กมีพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไปรังแกคนอื่นต้องรีบตักเตือนอย่างรวดเร็ว

การจะบอกได้ว่าการดำรงอยู่ของการรังแกกันของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานีมีผลกระทบมาจากปัจจัยสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีปัญหาความรุนแรงมากน้อยเพียงใด และมีระยะเวลาหรือจำนวนครั้งสัมพันธ์กับเหตุการณ์ความไม่สงบอย่างไรนั้น เป็นโจทย์วิจัยที่น่าสนใจแต่เป็นเรื่องยากที่จะได้คำตอบในระยะเวลาอันสั้นเพียงปีเดียว เพราะทั้งนี้ระยะเวลาที่น้อยเกินไปในการศึกษาอาจทำให้ได้รับข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เพราะปัจจุบันสิ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนนั้นมีหลายด้านและยากต่อการป้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมิติของความรุนแรงที่แฝงมากับเทคโนโลยีต่างๆ ในชีวิตประจำวัน แต่ถึงอย่างไรก็ตามข้อสันนิษฐานที่ว่าสภาพแวดล้อมในสังคมมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก แนวทางการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวและกฎระเบียบของโรงเรียนจึงต้องปรับให้เท่าทันตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันและควบคุมเรื่องของความรุนแรงมิให้ส่งผลกระทบต่อเด็กนักเรียนมากจนเกินไป ครูอิลียาสได้กล่าวถึงมาตรการที่ทางโรงเรียนนำมาใช้เป็นกฎระเบียบของโรงเรียนเมื่อมีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นในพื้นที่โดยยกตัวอย่างกรณีของนักเรียนชายคนหนึ่งให้ฟังว่า นักเรียนคนนี้มีภรรยาเรียนเป็นประจำ และชอบขับรถจักรยานยนต์มาจากบ้าน ส่วนมากก็มาไม่ถึงโรงเรียน เกรงว่านักเรียนคนนี้จะไปรับเอาพฤติกรรมที่ไม่ดีมาจากข้างนอกหรือกลุ่มวัยรุ่นที่ไปคลุกคลีด้วยระหว่างมาโรงเรียนหรือหนีเรียน เมื่อนักเรียนทำผิดหลายครั้ง จำเป็นต้องเรียนผู้ปกครองให้รับทราบและมาทำข้อตกลงกับทางโรงเรียน

สภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีปัญหาความรุนแรงและกฎระเบียบและการปกครองนักเรียนในโรงเรียนมีผลต่อพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียน ในภาวะที่พื้นที่ประสบปัญหาความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง แนวทางในวางกฎระเบียบของโรงเรียนโดยเอาโทษทัณฑ์ที่มีความรุนแรงเกาะอยู่ปัจจุบันมักไม่เป็นที่นิยมในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี ทั้งนี้เนื่องจากทางโรงเรียนทราบดีถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อนักเรียนจากเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ จึงเป็นการดีกว่าที่จะไม่ตอกย้ำให้นักเรียนวังวนอยู่ในภาวะของความรุนแรง ดังนั้นมาตรการหรือแนวทางตักเตือนนักเรียนจากการทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการรังแกผู้อื่นถูกนำมาใช้เป็นลำดับต้น ทั้งการใช้กิจกรรม การลงโทษแบบไม่ใช้กำลัง หรือแม้กระทั่งการยึดหุ่นในกฎระเบียบอย่างที่ว่าอาจารย์อภิภภกระทำต่อนักเรียนที่มาเข้าแถวร้องเพลงชาติสาย

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าสภาพครอบครัวและการเลี้ยงดู สภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีปัญหาความรุนแรง และกฎระเบียบและการปกครองนักเรียนในโรงเรียนส่งผลต่อการมีพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนหลากหลายรูปแบบ แต่ทั้งนี้ปัจจัยใดจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการรังแกมากน้อยเพียงใดนั้นยังขึ้นอยู่กับปัจจัยร่วมอย่างอื่นด้วยเช่นกันดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น แต่ปัจจัยทั้งหมดนั้นมีผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองและครูบาอาจารย์เป็นบุคคลที่สามารถควบคุมและแก้ไขสถานการณ์ได้ ขึ้นอยู่กับทักษะและความรู้ที่มีต่อตัวของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานครอบครัวที่

แตกต่างกัน แต่ทั้งนี้นักเรียนหลายคนมักมีจุดร่วมที่ผู้เกี่ยวข้องสามารถดึงออกมาจัดพฤติกรรมการ รังแกกัน และ ป้องกันความรุนแรงในพื้นที่ให้มีผลกระทบต่อนักคิดของนักเรียนให้น้อยที่สุด คือ การให้นักเรียนรู้จักตัวตนความเป็น มุสลิมที่แท้จริงตามที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงประสงค์ดังที่ได้บัญญัติไว้ในอัลกุรอานและสุนนะฮ์ของท่านรซูล (ช.ล.)

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าปัจจัยทั้งสามประการ คือ สภาพครอบครัวและการเลี้ยงดู สภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีปัญหาความรุนแรง และกฎระเบียบและการปกครองนักเรียนในโรงเรียนล้วนส่งผลต่อการมี พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานีทั้งสิ้น แต่ปัจจัยสภาพ ครอบครัวและการเลี้ยงดูน่าจะส่งผลต่อพฤติกรรมการรังแกของนักเรียนได้มากกว่าปัจจัยด้านอื่นๆ ในขณะที่ปัจจัย สภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีปัญหาความรุนแรง และปัจจัยกฎระเบียบและการปกครองนักเรียนในโรงเรียนอาจส่งผลต่อ พฤติกรรมการรังแกของนักเรียนบ้างเล็กน้อย กล่าวคือ สภาพทางครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูมีความสำคัญต่อพฤติกรรม ของเด็กมาก เช่น เด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาหย่าร้างกันหรือแยกกันอยู่อาจจะขาดความอบอุ่น รู้สึกว่าเหวขาดที่พึ่ง อันมีผลต่อปัญหาทางอารมณ์โดยตรง หรือเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีบิดามารดามีอารมณ์ร้าย ซึ่งอาจแสดงออกมาในลักษณะ ของการจู่โจมเชิงทางอารมณ์ โกรธจัด ก้าวร้าว ด่าทอ อาจทำให้เด็กมีพฤติกรรมไปในทำนองเดียวกัน เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ ล้วนมีผลอันสำคัญยิ่งต่อพฤติกรรมของเด็ก (พรทิพย์ อินทรโชติ, 2536; วิณี ชิตเชติวงศ์, 2537; ผดุง อารยะวิญญู, 2542) ในขณะที่เด็กที่ถูกบิดามารดาทอดทิ้งไม่เอาใจใส่ดูแล ซึ่งต้องการความรักจากบิดามารดาเป็นอันมาก แต่ก็ไม่ได้ได้รับความรัก ตามที่ต้องการจึงมักกลายเป็นผู้วางตนในสังคมไม่ได้ ซึ่งมักเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา พยายามเรียกร้องความสนใจจาก ผู้อื่นด้วยวิธีต่าง ๆ เป็นผู้ที่ไม่สุข ชอบบกรบรังควานผู้อื่น ทำร้ายผู้อื่น ส่งเสียงดัง เป็นเด็กเกเร (พรทิพย์ อินทรโชติ, 2536; วิณี ชิตเชติวงศ์, 2537) รวมทั้งเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบถนัดถนอนมักมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้เช่นกัน มักเห็นแก่ตัว ชอบเกะกะระรานผู้อื่น ไม่ยอมรับผิดชอบต่องาน และมักดูถูกผู้อื่น (พรทิพย์ อินทรโชติ, 2536) การอบรมเลี้ยงดูแบบรัก สนิบสนุนและแบบให้เหตุผลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบแปรผกผัน และรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมี ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบแปรผกผันตรง (นิภาพรรณ ต่อขาว, 2547) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า เด็กที่ กระทำผิดกฎหมายและมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงส่วนใหญ่มาจากครอบครัวแตกแยก บิดามารดาไม่เอาใจใส่ บิดามารดาดุด่า เจ็บแค้น และบิดามารดาทะเลาะดบตีกัน (ปัทมา ศิริเวช และคณะ, 2541; ฉลอง สุขจันทร์, 2542; ชไมพร ทวีชศรี และคณะ, 2542) การอบรมสั่งสอนของบิดามารดามีความสัมพันธ์กับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน (ภัสราวุธ สังข์เทพ, 2542; สมาน ศรีโกศล, 2545) การที่พ่อแม่ไม่เข้าใจความรู้สึกและความต้องการของลูก ความรู้สึกหว่าเหว และขาดที่พึ่งทางใจมีผลต่อ พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (รุ่งทิพย์ พรหมณะ, 2543) การเห็นพ่อแม่ทะเลาะดบตีกันและการถูกทำร้ายร่างกายจากบุคคลใน ครอบครัวส่งผลต่อพฤติกรรมรุนแรง (Hickey, 1991; Bowers et al, 1992; Olweus, 1995; Webster-Doyle, 2000; ดลมนรจณ์ บากา และเกษตรชัย และหิม, 2552)

ถึงแม้ว่าปัจจัยสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีปัญหาความรุนแรงอาจส่งผลต่อพฤติกรรมการรังแกของนักเรียน บ้างเล็กน้อยก็ตาม ก็ยังมีปัจจัยเกื้อหนุนหนึ่งที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมรังแกเพื่อน โดยมีความเกี่ยวข้องกับการ เลียนแบบพฤติกรรมจากสิ่งแวดล้อมที่ใช้ความรุนแรง ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็ก ไม่ว่าจะเป็น สภาพแวดล้อมที่เด็กอาศัยอยู่ในชุมชนที่ไม่ดี เช่น ชุมชนแออัดที่มีเพื่อนบ้านเป็นเด็กเร่ร่อนธพาลอาจชักจูงเด็กไปในทางที่ไม่ ถูกไม่ควร หรือเด็กที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่จากสภาพแวดล้อมที่เป็นชนบทเข้ามาเรียนต่อในเมือง อาจปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม ใหม่ไม่ได้ ทำให้เกิดความคับข้องใจและอาจก่อปัญหาขึ้นในสังคมได้ (ผดุง อารยะวิญญู, 2542) นอกจากนี้สภาพแวดล้อมที่ใช้ ความรุนแรงยังส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างมาก กล่าวคือ การที่เด็กได้พบเห็นหรือรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับความทั้งจาก บุคคลและในรายการโทรทัศน์นั้นทำให้เด็กซึมซับและเลียนแบบพฤติกรรมดังกล่าว (Ahmed and Braithwaite, 2004; โสภณ สุภาพงษ์, 2548) ดังผลการศึกษาของชไมพร ทวีชศรี และคณะ (2542) ที่ศึกษาพบว่า การเคยพบเห็นเหตุการณ์ที่รุนแรงหรือ ผิดกฎหมายส่งผลต่อการเพิ่มความเสี่ยงต่อการกระทำรุนแรงและการกระทำความผิด ทะเนงค์ สุขเกษม (2544) ที่ศึกษาพบว่า พฤติกรรมก้าวร้าวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสื่อตัวแบบจริงและสื่อภาพยนตร์ นพดล กรรณิกา (2548) ศึกษาพบว่า เด็กอายุ 3- 12 ปีที่มีการรับชมข่าวสารโทรทัศน์ที่มีความรุนแรงส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมเป็นอย่างมาก เป็นต้น ดลมนรจณ์ บากา และ

เกษตรชัย และหิม (2552) ศึกษาพบว่า การรับชมรายการข่าวสารที่รุนแรงในโทรทัศน์ส่งผลต่อพฤติกรรมรุนแรงของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเยาวชนมีโอกาสที่จะมีพฤติกรรมรุนแรงสูงกว่าเด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีความรุนแรงและการรับชมสื่อที่มีความรุนแรงจะส่งผลให้เด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงมากขึ้น เพราะเด็กมีการเรียนรู้เทคนิควิธีการเหล่านั้นจากการสังเกตความรุนแรงในสังคม (Hickey, 1991; Webster-Doyle, 2000)

รวมทั้งปัจจัยภาวะเบียดและการปกครองนักเรียนในโรงเรียนก็เช่นเดียวกัน ถึงแม้จะส่งผลต่อพฤติกรรมมารรังแกของนักเรียนบ้างเล็กน้อยก็ตาม ก็ยังเป็นปัจจัยเกื้อหนุนหนึ่งที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมรังแกเพื่อนเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะเบียดและการปกครองนักเรียนที่เข้มงวดกดขี่มากเกินไป ทำให้เด็กนักเรียนเกิดความอึดอัดใจและคับข้องใจได้ อันทำให้เด็กมีปัญหาได้ เนื่องมาจากโรงเรียนและครู โดยเฉพาะโรงเรียนที่ไม่เอาใจใส่ให้ความรักและเข้าใจนักเรียนเท่าที่ควร ซึ่งมักสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นกับเด็กได้มาก อาจทำให้เด็กมีการปรับตัวต่อสังคมมากขึ้น และมีอารมณ์ไม่มั่นคงได้ (วิณี ชิตเชิดวงศ์, 2537) และจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ต่างพบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลเชิงสาเหตุทางตรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน ได้แก่ การให้การเสริมแรง และการปกครองชั้นเรียนแบบประชาธิปไตย และตัวแปรที่มีอิทธิพลเชิงสาเหตุทางอ้อมต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน และการสื่อสารและการเสริมแรง (สรรสุดา มีชันช่วง, 2544; Derksen and Strasburger, 3996; Fried and Fried, 1997; Beane, 1999) นักเรียนที่มีปัญหาทางวินัยในโรงเรียนมักมีสาเหตุสำคัญประการหนึ่งมาจากการได้ฟังและเห็นเหตุการณ์ที่กระทำรุนแรงของเพื่อนในโรงเรียน (Barton and Jane, 1997) ซึ่งเด็กจะมีการเรียนรู้พฤติกรรมจากบุคคลรอบข้างและมีการเลียนแบบพฤติกรรมตามที่ได้เรียนรู้มา โดยเด็กส่วนใหญ่มักคิดว่าการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวและความรุนแรงนั้นเป็นเรื่องปกติ และสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตของเขาได้ (Colorosa, 2004)